

T

DE REGISSEURS VAN MULTICULTURELE KLASSEN

In het onderwijsblad *Van 12 - 18* heeft in september 2005 een artikel gestaan over lesgeven aan multiculturele klassen. Daarin worden op basis van onderzoek uitspraken gedaan over kwaliteiten van docenten die daarin lesgeven. Zeer zeker ook van toepassing denken we voor de docent LO. Met toestemming overgenomen.

Docenten die lesgeven aan multiculturele klassen hebben meer regie over de klas. Tegelijkertijd komen ze vriendelijker en behulpzamer over dan docenten die lesgeven aan minder diverse klassen. Dat zijn twee uitkomsten uit het onderzoek dat *Van 12 tot 18* hield. **Door: Perry den Brok**

KENNISMAKEN VAN 12-18 14 SEPTEMBER 2005

De oogst op het bureau van de IVLOS-onderzoeker (lerarenopleiding Universiteit Utrecht): duizend vragenlijsten, ingevuld door leerlingen in meer dan 50 multiculturele klassen op verzoek van hun leraren. Die zijn benieuwd naar de beelden die de leerlingen over hen hebben. De docenten vulden zelf elk ook twee vragenlijsten in: een over hun eigen functioneren - hun zelfbeeld - en een over hoe zij zouden willen functioneren - hun ideaalbeeld. Het gaat om uitspraken als 'hij/zij kan goed leiding geven', 'hij/zij kan goed tegen een grapje' en 'hij/zij wordt snel boos'. Leerlingen vulden diezelfde lijsten in, naast een extra vragenlijst over achtergrondgegevens en vrijetijdsbesteding.

Elke docent ontving een persoonlijke rapportage, met daarin zijn eigen vijftig antwoorden en de gemiddelde score per klas.

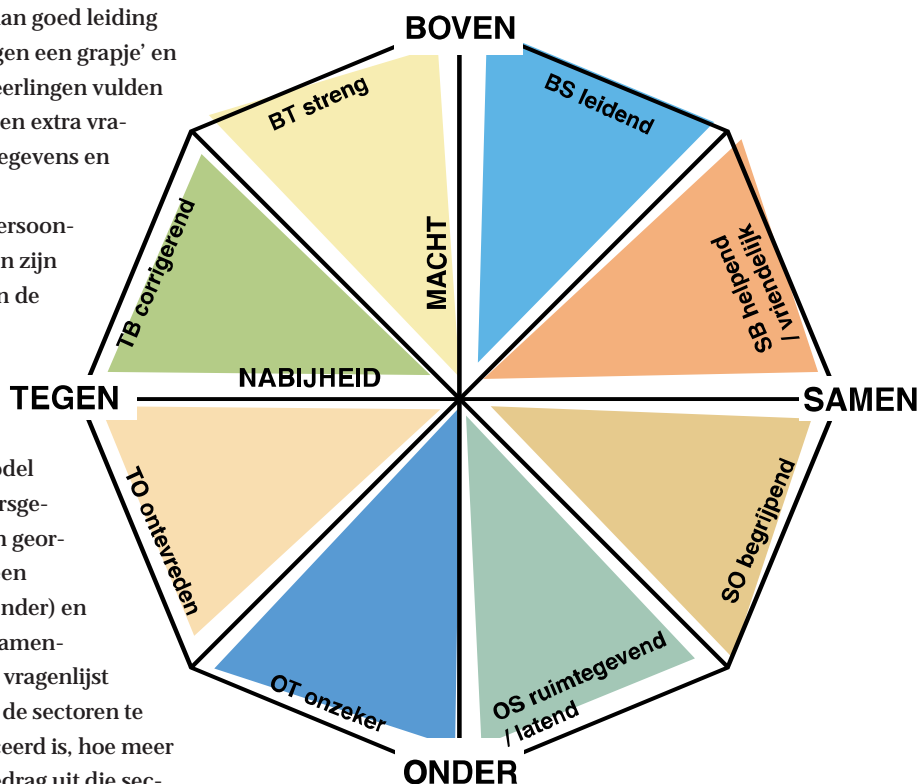
OMGANGSSTIJLEN

De gegevens zijn ook verwerkt met hulp van het model voor interpersoonlijk leraarsgedrag. Acht sectoren worden geordend via twee dimensies: een machtsdimensie (Boven-Onder) en een nabijheidsdimensie (Samen-Tegen). De gegevens uit de vragenlijst worden weergegeven door de sectoren te arceren. Hoe meer er gearceerd is, hoe meer en sterker de docent het gedrag uit die sec-

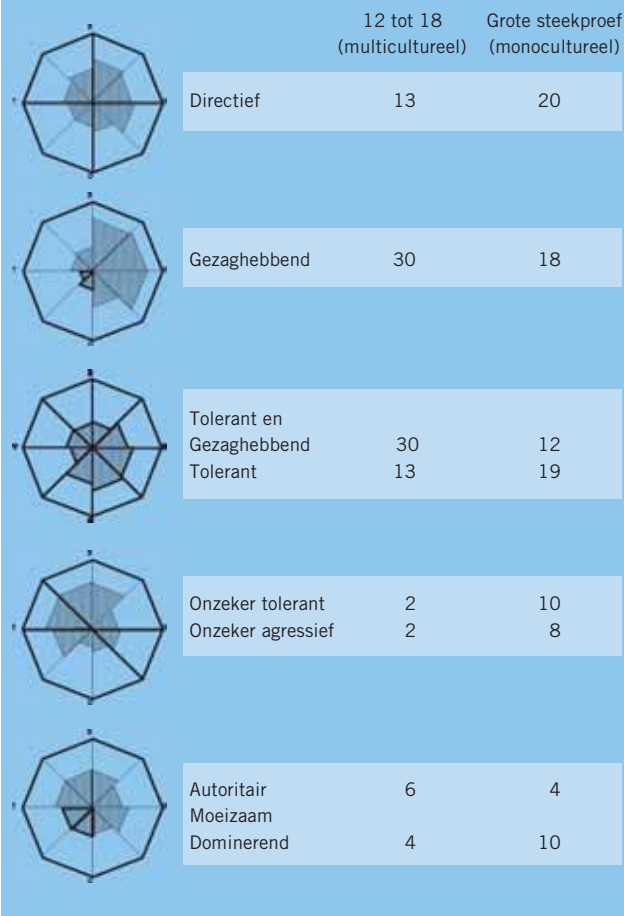
tor in de ogen van de leerlingen vertoont. De figuur die zo ontstaat geeft een beeld of profiel van de stijl van een docent in een bepaalde klas. In Nederland komen acht verschillende omgangsstijlen voor.

SCORES

Bij driekwart van de *Van 12 - 18*-docenten komen volgens de leerlingen drie stijlen voor: de directieve, de gezaghebbende en de tolerantgezaghebbende stijl. In de grote steekproef is dat minder. De *Van 12 - 18*-groep telt minder tolerante, onzeker-tolerante en onzeker-agressieve docenten dan de grote steekproef.

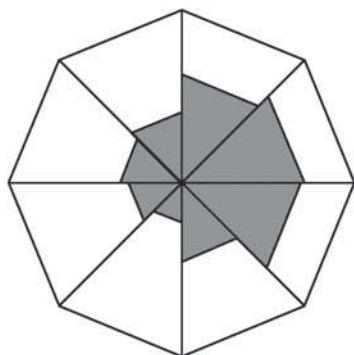

De percentages van elke stijl in het Van 12 tot 18-onderzoek en in een groot onderzoek onder 40.000 leerlingen in homogener klassen staan erachter.

Directieve en gezaghebbende docenten lijken op elkaar, maar directieve docenten zijn iets strenger en geven iets minder ruimte dan gezaghebbende docenten, die het vooral van leidinggeven moeten hebben. Uit lesobservaties bij beide typen blijkt dat de lessen gestructureerd zijn en dat leerlingen taakgericht bezig zijn. Regels en procedures zijn goed op orde in deze klassen. De leerlingen doen het vaak goed op prestatietesten. Tolerant-gezaghebbende docenten worden vaak iets meer 'Samen' ervaren door de leerlingen. Ze wisselen strengheid ook goed af met ruimte laten aan hun leerlingen, die vaak erg gemotiveerd zijn voor het vak van die docenten.

De uitkomsten zijn ook samengevat in twee dimensiescores, gebaseerd op Samen-Tegen en Boven-Onder. Die scores staan voor de mate waarin een docent bepaalt wat er gebeurt in de klas en de mate waarin een docent leerlingennabij is. Een positieve score betekent dat de docenten meer Boven dan Onder en

Meer Samen dan Tegen

meer Samen dan Tegen zijn, bij negatieve scores is het precies omgekeerd. Docenten uit het Van 12 - 18-onderzoek zitten een beetje meer in Boven dan collega's in monoculturele klassen, en beduidend meer in Samen.

IDEALEN

Het ideaalbeeld van het grootste deel docenten uit het Van 12 - 18-onderzoek komt het meest overeen met dat van de tolerant-gezaghebbende docent. Zij zouden dus bij voorkeur een stijl willen hanteren die zowel een sterk Boven als Samen karakter heeft, en waarin structuur en ruimte geven op elkaar zijn afgestemd. Opvallend is dat de docenten die niet voor dit profiel kozen liever directief, gezaghebbend en autoritair wilden zijn, en niet, zoals in de grote steekproef, meer tolerant. Dit zou kunnen betekenen dat docenten structuur en leiding belangrijke zaken vinden voor multiculturele klassen, of dat zij denken dat leerlingen hier sterke behoefte aan hebben.

Ideale profielen	Van 12 - 18 (multicultureel)	Grote steekproef
Tolerant-gezaghebbend	70	75
Directief	12	0
Gezaghebbend	9	0
Autoritair	9	0
Tolerant	0	25

Voor wat betreft de voorkeur zijn leerlingen het met de docenten eens. Uit eerder onderzoek weten we dat leerlingen als ideaal vooral voor de tolerant-gezaghebbende docent kiezen.

VERSCHILLEN

Om na te gaan of de beelden van leerlingen en docenten overeenstemmen hebben we het leerlingenbeeld en het docentenbeeld van iedere klas vergeleken op de Samen-Tegen en Boven-Onder scores. Slechts in 12% van de gevallen is er volledige overeenstemming; in 88% dus niet. Binnen de 'onemigheidsgroep' liggen tweederde van de scores van leerlingen lager dan die van docenten. Deze docenten vinden meer dan de leerlingen dat zij zelf bepalen wat er gebeurt in de klas en/of vinden dat zij meer leerlingen nabij zijn. Deze docenten hebben dus een positiever beeld van zichzelf dan hun leerlingen. Bij een op de tien is het omgekeerde het geval: docenten zijn negatiever dan de leerlingen. Zij vinden minder dan de leerlingen dat ze bepalen wat er gebeurt en/of dat ze leerlingen nabij zijn. Beschermen deze docenten zich tegen een teleurstellende uitkomst? Bij één op de tien geldt ook dat één score positiever is en de andere negatiever. Deze uitkomsten stemmen behoorlijk overeen met die uit de grote landelijke steekproef, al lijkt het erop dat docenten in het Van 12 - 18-onderzoek iets positiever zijn ingesteld.

Ook de docent is multiculti

Wat vinden leerlingen in multiculturele klassen van hun omgang met de docent? In het decembernummer van 2004 deed *Van 12 - 18* een oproep aan docenten die lesgeven in multiculturele klassen mee te doen aan een onderzoek. 70 docenten meldden zich. Uiteindelijk stuurde iets meer dan de helft de ingevulde vragenlijsten terug met de gegevens van 54 klassen. De docenten komen van allerlei scholen, vooral uit de grote steden, en geven allerlei vakken. Ze zijn ervaren en minder ervaren, autochtoon en allochtoon, en iets vaker man dan vrouw. Alle schooltypen zijn vertegenwoordigd: vmbo (21%), havo (25%), vwo (17%) en gemengde klassen (37,5%). Driekwart van de onderzochte klassen zijn onderbouwklassen. Eénderde van de leerlingen heeft een Marokkaanse achtergrond, gevolgd door Nederlands (28%), Turks (20%), Surinaams (11%) en Antilliaans (3%). Van hen is 44% niet in Nederland geboren en spreekt eenzelfde percentage thuis een andere taal dan Nederlands.

MULTICULTUREEL?

We vonden nauwelijks verschillen in beelden van leerlingen op basis van hun land van herkomst. Marokkaanse leerlingen vinden hun docenten strenger dan leerlingen uit andere landen. In Nederland geboren leerlingen vinden hun leraren meer Boven. En leerlingen die thuis een andere taal spreken dan Nederlands blijken hun leraren minder Samen te vinden. De uitkomsten roepen vragen op. Doen docenten in multiculturele klassen andere dingen, waardoor ze meer Boven en Samen worden gevonden; of komen de verschillen doordat leerlingen met een andere cultuur anders naar docenten kijken? Maken docenten in hun gedrag onderscheid tussen Nederlandse en niet-Nederlandse leerlingen of gaat het hier

ook om een cultureel verschil in waarnemen en interpreteren? Tenslotte nog een laatste cultureel verschil: er bleek een sterker verband te bestaan tussen de motivatie voor het vak en de beide dimensiescores bij Turkse en Marokkaanse leerlingen dan bij Nederlandse leerlingen.

Daaruit kun je de conclusie trekken dat de omgang met de docent, en vooral voldoende Invloed en Nabijheid, belangrijker zijn voor Turkse en Marokkaanse leerlingen dan voor Nederlandse leerlingen.

Wilt u meer weten over of reageren op het onderzoek, neemt u dan contact op met Perry den Brok, P.J.denBrok@ivlos.uu.nl, tel.: 030 253 2231